

OBSAH

VŠEOBECNÉ PODMÍNKY CHEMICKÝCH REAKCÍ	5
Dispozice molekul k chemickým reakcím	7
Polarita vazeb	7
Mesomerie a pevnost vazeb	14
Tvar molekuly	17
Napětí v kruzích	23
Vnější účinky na pevnost vazeb	24
Účinek blízkých silně polárních částíček	24
Účinek volných radikálů	26
Vliv teploty (mechanický účinek)	28
Mechanické zatížení molekuly	28
Účinek elektromagnetického vlnění	29
 SYSTEMATIKA REAKCÍ	
Reakce vyznačené štěpením jednoduchých vazeb	30
Reakce vyznačené štěpením vodíkových vazeb	30
Reakce souvisící s přesunem vodíkového kationtu	30
Kyseliny	33
Halogen-kyseliny	34
O-kyseliny	36
N-kyseliny	46
C-kyseliny	50
Kyseliny, ve kterých je vodík vázán na těžší atom	53
Zásady	53
Průběh reakcí kyselin se zásadami	58
Přesun vodíku na jiné místo téže molekuly (H-isomerisace)	66
Isomerisace $\text{H}-\text{C}-\text{C}=\text{O}$ $\text{C}=\text{C}-\text{O}-\text{H}$ (oxo-enolová)	70
Isomerisace $\text{H}-\text{C}-\text{C}=\text{N}$ $\text{C}=\text{C}-\text{N}-\text{H}$ (imino-enaminová)	77
Isomerisace $\text{H}-\text{C}-\text{C}\equiv\text{N}$ $\text{C}=\text{C}=\text{N}-\text{H}$ (nitrilo-eniminová)	77
Isomerisace $\text{H}-\text{C}-\text{C}=\text{C}$ $\text{C}=\text{C}-\text{C}-\text{H}$ (tříuhlíková)	77
Isomerisace $\text{H}-\text{C}-\text{N}=\text{O}$ $\text{C}=\text{N}-\text{O}-\text{H}$ (nitroso-iso- nitroso, nitro-isonitro)	82
Isomerisace $\text{H}-\text{C}-\text{N}=\text{N}$ $\text{C}=\text{N}-\text{N}-\text{H}$ (azo-hydrazonová)	84
Isomerisace $\text{H}-\text{C}-\text{N}=\text{C}$ $\text{C}=\text{N}-\text{C}-\text{H}$	85
Isomerisace $\text{H}-\text{C}-\text{O}=\text{C}$ $\text{C}=\text{O}-\text{C}-\text{H}$	85
Přesuny protonu mezi kyslíkem a dusíkem	85
Reakce vyznačené odštěpením vodíkového aniontu	86
Reakce vyznačené odštěpením vodíkového atomu	89

Reakce vyznačené odštěpením halogenu	93
Reakce vyznačené odštěpením halogenidového aniontu	94
Dissociace vazby halogen-uhlík	95
Reakce halogenidů se zásadami	104
a) Různé zásady při reakci s halogenidy	105
b) Různé halogenidy při reakci se zásadami	111
Reakce halogenidů s kovy	121
Reakce, při kterých se odštěpuje halogen jako kation	123
Reakce, při kterých se odštěpuje halogen jako atom	130
Reakce vyznačené štěpením kyslíkových vazeb	135
Reakce vyznačené štěpením vazeb C—O	136
Reakce vyznačené štěpením vazeb N—O a O—O	151
Reakce vyznačené štěpením dusíkových vazeb	153
Reakce vyznačené štěpením vazby C—N	153
Reakce vyznačené štěpením vazeb N—N	166
Reakce vyznačené štěpením uhlíkových vazeb	170
Reakce vyznačené polárním rozštěpením vazby C—C	170
Dekarboxylace	171
Desacylace	176
Dekarbonylace	178
Odštěpení kyanidového aniontu	181
Přesmyky vazeb C—C	181
Přesmyky z uhlíku na uhlík	182
Přesmyky z uhlíku na dusík	195
Přesmyky z uhlíku na kyslík	201
Nepolární štěpení vazeb C—C	204
Volné uhlíkové radikály	204
Štěpení uhlovodíků při vysoké teplotě	209
Destruktivní hydrogenace	218
Destruktivní halogenace	129
Radikálové oxydační štěpení	220
Reakce vyznačené štěpením vazeb k těžším atomům	222
 Reakce probíhající na násobných vazbách	 227
Reakce na vazbě karbonylové a vazbách příbuzných (iminové, nitrilové)	227
Nesynthetické addice na karbonylovou vazbu	230
Addice kyselin	230
Acetalisace a příbuzné reakce	242
Jiné reakce, kterými vznikají orthoderiváty aldehydů a ketonů	246
Polymerisace karbonylových sloučenin	247
Kondensace aldehydů a ketonů s dusíkatými zásadami	250

Addice kyselých siřičitanů, fosforitanů a fosforanů	256
Esterifikace karbonových kyselin	258
Hydrolysa esterů, reesterifikace a zmýdelnění	263
Další vzájemné přeměny karbonových kyselin a jejich derivátů	267
Aldehydy a ketony ve funkci hydridů a karbidů karbonových kyselin	274
Addice hydridového aniontu ke karbonylu	279
Synthetické reakce karbonylového uhlíku	284
Reakce organokovových sloučenin s karbonylovými slouče- ními	285
Synthesa kyanhydrinová	291
Kondensace formaldehydu	293
Acyloinová kondensace aromatických aldehydů	294
Spojení karbonylového uhlíku s α -uhlíkem	294
Aldolová kondensace	295
Kondensace fenolů s formaldehydem	300
Kondensace derivátů karbonových kyselin	302
Kondensace aldehydů s karbonovými kyselinami a jejich deriváty	311
Redukce karbonylových sloučenin kovy	315
Reakce na vazbě $N=O$	318
Reakce kyseliny dusité a jejích derivátů	319
Reakce nitrososloučenin	322
Reakce na vazbě $N=N$ a $N\equiv N$	323
Reakce elementárního kyslíku	331
Reakce na násobných vazbách mezi uhlíky	338
Reakce $C=C$, které mají funkci karbonylu	339
Addice halogenovodíků	341
Addice O-aniontů	342
Addice N-zásad	343
Addice siřičitanů	344
Substituce na vazbě $C=C$ účinkem aniontů	345
Anionoidní substituce v aromatických heterocyklech	352
Násilná anionoidní substituce v aromatickém kruhu (alka- lická tavenina)	354
Addice C-aniontů	358
Addice organokovových sloučenin	358
Addice kyanidového aniontu	361
Addice C-aniontů sloučenin s kyselým α -vodíkem	363
Redukce sloučenin se silně polarisovanou vazbou $C=C$	366
Reakce dienů s kovy (anionoidní polymerisace)	367
Kationoidní addice na vazbu $C=C$	369
Addice silných kyselin	372

Addice činidel, odštěpujících halogenový kation	380
Addice nitrosylchloridu	385
Addice kyslíčků dusíku	386
Addice C-kationtů	388
Polární polymerisace nenasyčených sloučenin	394
Kationoidní cyklisace nenasyčených sloučenin	396
Kationy vyvolaná substituce na aromatickém kruhu	398
Kationoidní substituce vodíku	405
Kationoidní výměna substituentu na aromatickém kruhu	427
Kationoidní vytěsnění substituentu aromatického kruhu vo- díkem	431
Substituce na složitějších aromatických soustavách	434
Kationoidní substituce na heterocyklickém aromatickém kruhu	437
Cyklisační addice sloučenin s dvojnou vazbou	441
Cyklisace na trojčlenný kruh	442
Cyklisace na čtyřčlenný kruh	445
Cyklisace na pětičlenný kruh	447
Cyklisace na šestičlenný kruh	448
Cyklisace na osmičlenný kruh	453
Radikálová addice na vazbu $C=C$	453
Addice vodíku	453
Addice hydroxylů k vazbě $C=C$	456
Addice halogenových atomů	460
Atomární addice bromovodíku	462
Radikálová addice siřičitanů	464
Addice sírovodíku a merkaptanů	465
Radikálová addice kyslíčků dusíku	465
Radikálová substituce halogenů na dvojnou vazbu	467
Radikálová addice aldehydů	467
Volnými radikály indukovaná polymerisace	468
Reakce na trojnou vazbu mezi uhlíky	474
Addice na acetylen	475
Addice na ostatní sloučeniny s vazbou $C\equiv C$	480
Bibliografie	482
Rejstřík	483
Obsah	497